

Zamonaviy Jamiyat va Innovatsiyalar

ILMIY NAZARIY JURNAL

ISSN 3060-544X

12

ZAMONAVIY JAMIYAT VA INNOVATSIYALAR

ilmiy-nazariy jurnal

СОВРЕМЕННОЕ ОБЩЕСТВО И ИННОВАЦИИ

научно-теоретический журнал

MODERN SOCIETY AND INNOVATIONS

scientific-theoretical journal

№ 12-son, 2025-yil

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAK Rayosatining 2025 - yil 24 - sentyabrdagi 375/5-son qarori bilan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning disertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Mundarija /Содержание/Contents:

Bet	Muallif va maqola nomi	Yo'nalishi
4	Djurayev Toshpo'lat Saxiyevich O'smirlarning ijobiy xulq-atvorini shakllantirishda yoshlar guruhlari va ijtimoiy muhitning ahamiyati	Dolzarb mavzu
9	Atabayeva Nargis Batirovna Uyushmagan yoshlar ijtimoiy moslashuvining psixologik omillari	Psixologiya
14	Urunov Aziz Shakirovich Onativ xulq-atvorning namoyon bo'lishi muammosini huquqiy-psixologik jihatlar	Psixologiya
19	Akhmadov Nazir Raxmatovich Characteristics of adolescents' demonstration of constructive behavior in a social environment	Psixologiya
26	Xolmo'minova Oygul Jumayevna Oilada va kichik yoshdagi boshlang'ich sinf o'quvchilariga maktab va sinfdan tashqari ishlarda iqtisodiy ta'lim tarbiya berish asoslari	Pedagogika
31	Burxonova Yulduz Isroil qizi Yosh oilalarida nikoh va nikohdan tashqari munosabatlar namoyon bo'lishining sabab va omillari.	Pedagogika
37	Xaydaraliyev Abdullo Usmonali o'g'li Vatanparvarlik fenomenining psixologik jihatlar	Psixologiya
43	Turganova Nesibeli Talabalarda emotsional barqarorlikni rivojlantirishning psixologik xususiyatlari	Psixologiya
48	Axmedov Anvar Diyor o'g'li Xorijlik talabalarni akademik moslashuviga ta'sir etuvchi psixologik va pedagogik omillar tahlili	Psixologiya
52	Najmetdinova Nargiza Sayfetdinovna Informatikaga oid topshiriqlarni tekshirishda plagiatni aniqlashning intellektual tizimlari	Pedagogika
60	Matchanova Dilbar Yusupboyevna Talabalarda Fabbing darajasini o'lchash va uning psixologik ko'rsatkichlar bilan bog'liqligi	Psixologiya
64	Egamova Anbarjon Atanazarovna Maktabgacha yoshdagi bolalarda konstruktiv tafakkurni faoliyat jarayonida rivojlantirish	Psixologiya
67	Abduraxmonov Dilmurod Akramaliyevich Bo'lajak pedagoglarda kognitiv va kreativ faoliyatni integratsiyalash orqali kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning ijtimoiy pedagogik asoslari	Pedagogika
70	Turg'unov Baxtiyor O'rolovich Ta'lim tizimida jismoniy tarbiya va sport tadbirlarining ahamiyati, maqsadlari va funksional vazifalari	Pedagogika
75	Jo'rayev Sodiqjon Muxammadinovich IIV akademik litseyi o'spirin o'quvchilarida kasbiy motivatsiya shakllanishining psixologik xususiyatlari	Psixologiya
79	Sadoqat Yo'ldosheva Xamid qizi, Davlatboyeva Mamlakat Oybek qizi Savodxonlik darslarida fe'lni bosqichma-bosqich o'rgatishning metodik modeli (1-4-sinf misolida)	Pedagogika
85	Yusufzoda Shabnami Yunus, Abayeva Merjen Yakupbayevna Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mustaqil fikrlashga o'rgatishda modulli ta'lim texnologiyasidan foydalanishning nazariy asoslari	Pedagogika

90	Raximova Shoira Adilbekovna, Axmadjonova Lobar Otabek qizi Boshlang'ich sinf matematika darslarida beriladigan mantiqiy masalalarni jadvallar bilan yechish metodikasi	Pedagogika
95	Yusufzoda Shabnami Yunus, Atajanova Navbahor Ro'ziboyevna Boshlang'ich sinf o'quvchilarida vaqt haqida tushunchani shakllantirish bosqichlari	Pedagogika
100	Yusufzoda Shabnami Yunus, Rimbayeva Dinora Zokirbay qizi Boshlang'ich sinf matematika darslarida ekologik tarbiya berishda interfaol o'yinlardan foydalanish metodikasi	Pedagogika
106	D.K.Mo'minova BIG DATA tahlili orqali bo'lajak o'qituvchilarning individual o'quv trayektoriyalarini loyihalash	Pedagogika
112	Raximov Azizbek Normurodovich Buxoro jadidlarining ma'rifiy faoliyati va undagi vatanparvarlik g'oyalari	Pedagogika
117	Rustamova Nigora Rustamovna Pedagogik mahorat va muomala madaniyati	Pedagogika
121	Saidmuratova Maloxat Baxtiyarovna, Abdullayev Faxriddin Kamoladdin o'g'li Shaxsning mustaqil fikrlashi va o'z-o'zini boshqarishi tushunchalari tahlilining psixologik mohiyati	Pedagogika
126	Rajabova Lobar Madiyorovna "Tarbiya" fanini o'qitishning jamiyat hayotidagi amaliy ahamiyati	Pedagogika
130	Samarova Shoxista Rabidjanovna O'quvchilarda mantiqiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirishda psixodiagnostik metodlarning ahamiyati	Psixologiya
135	Kayumova Nazokat Rashitovna Talabalarda algoritmik kompetentlikni rivojlantirishning adaptiv dasturiy ta'minotning zamonaviy raqamli pedagogika va individualizatsiya tamoyillariga asoslangan takomillashgan tarkibiy tuzilmasi	Pedagogika
146	Asranbayeva Munajatxon Xalimjanovna Gerontopedagogika asosida ta'lim muassasalarida pedagogik jamoa barqarorligini ta'minlash yondashuvlari	Pedagogika
151	Bobonazarov Orif Abrayqulovich Jadidchilik pedagogikasi va zamonaviy kompetensiyaviy yondashuvning o'zaro uyg'unligi: nazariy va amaliy tahlil	Pedagogika
156	Muxammadiyev Baxtiyor Jurayevich O'quvchilarda axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	Pedagogika
161	Shukurova Nafisa Alisherovna O'quv mashg'ulot guruhi qisqa masofaga yuguruvchilarni musobaqa oldi tayyorgarlik mashg'ulotlarini rejalashtirish	Pedagogika
165	Bolbekova Ug'iloj Jaloliddinovna Mutaxassis talabalarining ingliz tilida gapirish ko'nikmasini yuqori darajaga chiqarishda shadowing ta'lim texnologiyasining ahamiyati	Pedagogika
170	Tovboyeva Nargiza Xonnazar qizi O'smirlar o'rtasidagi psixologik zo'ravonlikning asosiy ko'rinishlari va ularning psixik zo'rqlashga ta'siri	Psixologiya
174	Murodova Barno Kamalxodja qizi, Suvonqulova Zarina Habibullo qizi Salohiddin Soqib adabiy merosida tasavvufiy qarashlar	Pedagogika
180	Boynazov Zafar O'ral o'g'li, Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv kompetensiyalarini shakllantirish	Psixologiya
185	Boboqulova Shahnoza Baxridinovna Ingliz tili darslarida talabalarining sotsiolingvistik kompetentligini rivojlantirish usullari va ularni baholash mezonlari	Pedagogika

189	Xaytova Farida Kuchkarovna Ko'zi o'z bolalar nutqdagi kamchiliklarini korreksiyalash usullari	Psixologiya
194	Ummatova Sitora Shavkatulloyevna Oila institutida rashk sabablarini o'rganishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	Psixologiya
205	Toshmatov Rustamjon Mo'ydinjon o'g'li Bo'lajak harbiy xizmatchilarda empatik ko'nikmalarini shakllantirishda aksiologik yondashuvlarning zarurati	pedagogika
210	Алиев Мухаммаджон Чориевич Динамика самопознания личности	pedagogika
216	To'lanova Baxrixon Abdusamatovna Fizika fanini o'qitish metodikasida swot tahlil asosidagi yondashuv	pedagogika
223	Sanoyeva Mohigul Odil qizi Klassik pedagogik merosni modernizatsiya qilishning zamonaviy talablari va ularni ta'lim amaliyotiga joriy etish mexanizmlari	pedagogika
227	A.Sh.Azimova Bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarida kompetensiyaviy yondashuv orqali pedagogik empatiyani shakllantirish	Psixologiya
232	E.X.Yuldashov G.O.Yuldasheva B.B.Akbarova Suv gigiyenasi va aholini ichimlik suvi bilan ta'minlash	pedagogika
237	Eshpo'latov Bekzod Muxiddin o'g'li Mahalla, oila va ota-onaning o'smir yigitlarni axloqiy tarbiyalashdagi roli	pedagogika
243	Jo'rayev Qo'ldoshjon Ismatillo o'g'li Ta'lim sifatini oshirishda sun'iy intellekdan foydalanishning samarali usullari	pedagogika
247	Raximov Askar Rashidovich Talaba kurashchilarning jismoniy holatini oshirish metodikasi	pedagogika
251	Nazarova Marg'uba Gulamovna Bo'lajak muhandislarni kasbiy faoliyatga tayyorlashni namoyon bo'lishining o'ziga xos psixologik jihatlari	pedagogika
257	Nozimov Jaxongir Toxirovich Masofaviy ta'lim jarayonida talabalar ishonch hissini shakllantirishning psixologik xususiyatlari	Psixologiya
261	Nurullayev Abduhamid Ro'zimboyevich Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarni kasbiy tayyorlashda o'quv jarayonini takomillashtirishning pedagogik asoslari	pedagogika
267	O'g'ilxon Vaxabova Tolibjonovna Rahbar shaxsiyatida alturistik fazilatlar shakllanishining psixologik xususiyatlari	Psixologiya
270	Hakimova Nargiza Supxonovna Muhiddinova Manzura Mo'min qizi Boshlang'ich ta'limda tarbiya va tabiat fanlarni integratsiyalashda o'quvchilarda vatanparvarlik hissini shakllantirish	pedagogika
274	Nematova Feruza Akmal qizi Yangi O'zbekistonda bo'lajak o'qituvchilarining kasbiy-ma'naviy tayyorgarligini takomillashtirishning pedagogik asoslari	pedagogika
280	Parmonov Abdutolib Abduvahob o'g'li Umumiy texnik kompetentlikni shakllantirishda nazariy mexanika fanining innovatsion-didaktik modeli	pedagogika

287	Radjabova Firuza Duschonovna Er-xotin munosabatlarida gender tenglik masalasining o'rganilishi	pedagogika
292	Sharopov Sherzod Shirinboy o'g'li Reflective teaching and practices in the classroom	pedagogika
297	Xolmirzayev Shavkat Abdulazizovich Hamkorlikpedagogika asosida ekologik xavfsizlik madaniyatini rivojlantirish	pedagogika
302	Hayitov Umidjon Hamidovich Sun'iy intellekt asosida shaxsiylashtirilgan yondashuvning o'quv jarayoni sifati va ta'lim natijalariga ta'siri	pedagogika
306	Ismoilov Temurbek Islomovich O'qituvchilarning nutq madaniyati va ijtimoiy kommunikativ kompetensiyasi	pedagogika
311	Sharipov Sherzod Maqsudovich Xalq cholg'ularini o'qitishda amaliy-ijro kompetensiyasini rivojlantirish: repertuar tanlash, texnika va sahna madaniyati integratsiyasi	pedagogika
315	Xatamova Gulrux Baxtiyorovna The use of artificial intelligence in the english language teaching classroom: pedagogical affordances, risks, and responsible integration	pedagogika
320	Xusanova Madina Askarovna O'qish darslarida matnni anglash malakalarini rivojlantirishning didaktik modeli	pedagogika
325	Кенжаева Камила Анвар кизи Актуальность проблемы формирования социолингвистической компетенции в современном образовании	pedagogika
330	Asqarov Abrorjon Hayitmirzaevich Iqtisodiy tafakkurni shakllantirish orqali moliyaviy savodxonlikni rivojlantirish	pedagogika
336	Samiyeva Dilorom Kurbanovna Differensial yondashuv asosida talabalarni ijtimoiy pedagogik faoliyatga tayyorlash	pedagogika
340	Imomqulov Rasul Raxmonovich Oliy ta'lim tashkilotlarida o'qituvchining pedagogik qobiliyatlarini rivojlantirishga qo'yilgan talablar	pedagogika
345	To'rabekov Farxod Sanakulovich Raqamli texnologiyalar va ularning ta'lim sifatini ta'minlashdagi roli	pedagogika
349	Лукашова Наталья Михайловна Этнографические особенности материальной и духовной культуры узбекского населения ферганской долины по материалам одного источника конца XIX века	pedagogika

A.Sh.Azimova

Buxoro davlat universiteti Mustaqil izlanuvchisi

**BO‘LAJAK MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTI TARBIYACHILARIDA
KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV ORQALI PEDAGOGIK EMPATIYANI
SHAKLLANTIRISH**

Annotatsiya. Maqolada bo‘lajak maktabgacha ta’lim tashkiloti (MTT) tarbiyachilarida kompetensiyaviy yondashuv asosida pedagogik empatiyani shakllantirish masalalari yoritilgan. Pedagogik empatiyaning kasbiy kompetensiyalar tizimidagi o‘rni, uni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari va amaliy mexanizmlari tahlil etilgan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, empatik kompetensiyani shakllantirish tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligi va pedagogik faoliyati samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Bo‘lajak maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachilarida kompetensiyaviy yondashuv asosida pedagogik empatiyani shakllantirishning nazariy-metodik asoslarini aniqlash, ushbu jarayonning samarali pedagogik shart-sharoitlari va amaliy mexanizmlarini ishlab chiqish hamda ularning kasbiy tayyorgarlikdagi ahamiyatini asoslab berishdan iborat. Mazkur tadqiqot bo‘lajak maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachilarida kompetensiyaviy yondashuv orqali pedagogik empatiyani shakllantirish jarayonini o‘rganishga qaratilgan bo‘lib, unda nazariy va amaliy tadqiqot metodlarining majmuasidan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida bo‘lajak maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachilarida kompetensiyaviy yondashuv asosida pedagogik empatiyani shakllantirishga qaratilgan metod va usullarning samaradorligi tahlil qilindi. Olingan natijalar shuni ko‘rsatdiki, empatik kompetensiyani rivojlantirish jarayoni tizimli va maqsadli tashkil etilganda tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligi sezilarli darajada oshadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, bo‘lajak maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachilarida pedagogik empatiyani shakllantirish kompetensiyaviy yondashuv asosida amalga oshirilganda, ularning kasbiy tayyorgarligi va pedagogik faoliyat samaradorligi sezilarli darajada oshadi. Pedagogik empatiya tarbiyachining bolalar hissiy holatini anglash, ularning individual ehtiyojlarini tushunish hamda ta’lim-tarbiya jarayonida samarali pedagogik munosabatni namoyon etishida muhim kasbiy kompetensiya sifatida namoyon bo‘ladi.

Kalit so‘zlar: pedagogik empatiya, kompetensiyaviy yondashuv, kasbiy kompetensiya, maktabgacha ta’lim, bo‘lajak tarbiyachi, pedagogik faoliyat, ijtimoiy-emosional kompetensiya, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim, refleksiya, pedagogik muloqot.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы формирования педагогической эмпатии у будущих педагогов дошкольных образовательных организаций (ДПО) на основе компетентностного подхода. Анализируется роль педагогической эмпатии в системе профессиональных компетенций, педагогических условиях и практических механизмах ее развития. По результатам исследования, формирование эмпатической компетенции служит повышению профессиональной подготовки и эффективности педагогической деятельности педагогов. В статье рассматриваются вопросы формирования педагогической эмпатии у будущих педагогов дошкольных образовательных организаций (ДПО) на основе компетентностного подхода. ЦЕЛЬ: выявить теоретические и методологические основы формирования педагогической эмпатии у будущих воспитателей дошкольных образовательных организаций на основе компетентностного подхода, разработать эффективные педагогические условия и практические механизмы этого процесса, а также обосновать их важность в профессиональной подготовке. Целью данного исследования было изучение процесса формирования педагогической эмпатии у будущих воспитателей дошкольных учреждений на основе компетентностного подхода, при этом использовался комплекс теоретических и прикладных методов исследования. В ходе исследования был проанализирован эффект методов и техник, направленных на формирование педагогической эмпатии у будущих воспитателей дошкольных учреждений на основе компетентностного подхода. Полученные результаты показали, что при

систематической и целенаправленной организации процесса развития эмпатической компетенции профессиональная подготовка воспитателей значительно повышается. Результаты исследования показали, что при формировании педагогической эмпатии у будущих воспитателей дошкольных учреждений на основе компетентностного подхода значительно повышается их профессиональная подготовка и эффективность педагогической деятельности. Педагогическая эмпатия проявляется как важная профессиональная компетенция в понимании воспитателем эмоционального состояния детей, понимании их индивидуальных потребностей и демонстрации эффективного педагогического подхода в образовательном процессе.

Ключевые слова: педагогическая эмпатия, компетентностный подход, профессиональная компетентность, дошкольное образование, будущий воспитатель, педагогическая деятельность, социально-эмоциональная компетентность, личностно-ориентированное образование, рефлексия, педагогический диалог.

Annotation. The article discusses the issues of forming pedagogical empathy in future educators of preschool educational organizations (PDOs) based on a competency-based approach. The role of pedagogical empathy in the system of professional competencies, pedagogical conditions and practical mechanisms for its development are analyzed. According to the results of the study, the formation of empathic competence serves to increase the professional training and effectiveness of pedagogical activities of educators. To identify the theoretical and methodological foundations of the formation of pedagogical empathy in future educators of preschool educational organizations based on a competency-based approach, to develop effective pedagogical conditions and practical mechanisms of this process, and to substantiate their importance in professional training. This study aimed to study the process of forming pedagogical empathy in future preschool educators through a competency-based approach, and a set of theoretical and applied research methods was used. In the course of the study, the effectiveness of methods and techniques aimed at forming pedagogical empathy in future preschool educators based on a competency-based approach was analyzed. The results obtained showed that when the process of developing empathic competence is systematically and purposefully organized, the professional training of educators increases significantly. The results of the study showed that when the formation of pedagogical empathy in future preschool educators is carried out based on a competency-based approach, their professional training and the effectiveness of pedagogical activity increase significantly. Pedagogical empathy is manifested as an important professional competence in the educator's understanding of the emotional state of children, understanding their individual needs, and demonstrating an effective pedagogical attitude in the educational process.

Key words: pedagogical empathy, competency-based approach, professional competence, preschool education, future educator, pedagogical activity, socio-emotional competence, person-centered education, reflection, pedagogical dialogue.

Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligi, avvalo, tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyasi va shaxsiy fazilatlariga bog'liq. Zamonaviy ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuv bo'lajak pedagoglarni real kasbiy faoliyatga tayyorlashga yo'naltirilgan bo'lib, pedagogik empatiya ushbu jarayonda muhim o'rin tutadi. O'qituvchilar doimo o'z o'quvchilariga ta'lim ta'sirini tashkil etish zarurati bilan duch kelishadi. Biroq, ular har doim ham kerakli natijalarga erishavermaydilar, chunki bolaning harakatlarining sabablari ko'pincha mantiqiy tahlil qilinmaydi; bundan tashqari, o'quvchi o'zining individualligini yashirgan holda yolg'on ma'lumotlar beradi. Faqat empatiya bu muammoni hal qila oladi. Natijada, empatik kompetentsiyani rivojlantirish zarurati ayniqsa dolzarbdir. Empatiya tushuncha sifatida nisbatan yaqinda - 19-asr oxiri va 20-asr boshlarida paydo bo'ldi. Avvalo, u psixoterapiya va psixologiyada bemor bilan muloqot qilishning asosiy vositasi sifatida ko'rib chiqilgan [1-3]; psixologiyada birlamchi tuyg'u, boshqa odamning farovonligiga tabiiy ehtiyoj sifatida [4]; atrofdagi dunyo ob'ektlari va hodisalarini inson tomonidan bilishning

o'ziga xos turi sifatida; altruizm, vijdon va adolat asosi; odamlar o'rtasidagi muloqotni tartibga soluvchi sifatida; insonning kognitiv, hissiy va xulq-atvor qobiliyatlari va qobiliyatlari to'plamini ifodalovchi murakkab tuzilishga ega ko'p darajali hodisa; eng muhim boshqaruv hodisasi, boshqaruvning asosiy printsiplari sifatida. Empatiyaning mavjud ta'riflarini tahlil qilish bizga empatiya "klassik" psixologik fandagi empatiyadan tubdan farq qila olmasligi haqida xulosa chiqarishga imkon berdi, garchi ular orasida bir qator muhim farqlar mavjud bo'lsa ham:

-o'qituvchi bemor bilan birgalikda kasallikni yengishga harakat qiladigan psixanalitikdan farqli o'laroq, nafaqat "qiyin" o'quvchilarga, balki barcha o'quvchilarga ham empatiya ko'rsatishi kerak;

-ta'lim jarayoni o'quvchiga ta'sir qiluvchi boshqa omillarning ta'sirini nazarda tutadi, shuning uchun o'qituvchining ta'lim ta'sirining natijalari noaniq bo'lishi mumkin. Shunga qaramay, "pedagogik empatiya" va "klassik" (psixologik) tushunchalari ham o'xshashliklarga ega: ikkala tushuncha ham shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni tavsiflaydi va ta'limni demokratlashtirish va insonparvarlashtirish jarayonining asosiy tarkibiy qismlari hisoblanadi. Inson pedagogikada ham, psixologiyada ham empatiyaning asosiy obyektidir; ikkala bilim sohasi ham empatiyani axloqiy sifat, bolaga altruistik xulq-atvorni o'rgatish usuli sifatida ko'rib chiqadi. Shunday qilib, pedagogik empatiya deganda biz buni boshqa shaxsning shaxslashtirish, identifikatsiya, jalb qilish, tasodifiy atributsiya, moslik va aks ettirish jarayonlari orqali ratsional, hissiy va intuitiv aks ettirishi sifatida tushunamiz, bu bag'rikenglikning axloqiy sifatiga asoslangan va bo'lajak tarbiyachilarga ta'lim ta'sirini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi.

Tadqiqotda quyidagi materiallar va metodlardan foydalanildi:

1. **Ilmiy adabiyotlar tahlili** - pedagogik empatiya va kompetensiyaviy yondashuv bo'yicha mahalliy va xorijiy manbalar o'rganildi.

2. **Pedagogik kuzatuv** - bo'lajak tarbiyachilarning amaliy mashg'ulotlaridagi empatik munosabatlari kuzatildi.

3. **Refleksiya metodlari** - tarbiyachilar o'z his-tuyg'ulari va pedagogik vaziyatlardagi reaksiyalarini tahlil qildi.

1. **Amaliy mashg'ulotlar** - rolli o'yinlarlar orqali empatik kompetensiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan mashg'ulotlar tashkil etildi.

2. **So'rovnomalar va intervyular** - bo'lajak tarbiyachilarning empatiyaga oid qobiliyatlari va o'z-o'zini baholashlari o'rganildi.

Pedagogik empatiya tarbiyachining bolalar hissiy holatini anglay olish, ularning ehtiyoj va qiziqishlarini tushunish hamda ta'lim-tarbiya jarayonida hisobga olish qobiliyatini ifodalaydi. Kompetensiyaviy yondashuv doirasida empatiya kommunikativ, ijtimoiy va shaxsiy kompetensiyalarning tarkibiy qismi sifatida qaraladi. Bo'lajak tarbiyachilarda pedagogik empatiyani shakllantirish jarayonida rolli o'yinlar, pedagogik vaziyatlarni modelashtirish, keystadiylar, refleksiv mashg'ulotlar muhim ahamiyat kasb etadi. Amaliyot jarayonida mentorlik va teskari aloqaning yo'lga qo'yilishi empatik kompetensiyaning mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

Kompetensiyaviy yondashuv tushunchasi

Kompetensiyaviy yondashuv - bu ta'lim jarayonida talabalar va tarbiyachilarning nafaqat bilim va ko'nikmalarini, balki ularning amaliy kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik tamoyildir. Bu yondashuv shaxsning professional faoliyatida samarali ishlash qobiliyatini oshirishga xizmat qiladi.

Kompetensiyaviy yondashuvning asosiy komponentlari

1. **Bilim kompetensiyasi** - pedagogik nazariya, metodika va bolalar psixologiyasini chuqur bilish.

2. **Ko'nikmalar kompetensiyasi** - ta'lim-tarbiya jarayonini rejalashtirish, tashkil etish va baholash.

3. **Shaxsiy kompetensiya** - empatiya, kommunikativ qobiliyat, ijodkorlik va mas'uliyatlilik.

4. **Amaliy kompetensiya** - real pedagogik vaziyatlarda o'z bilim va ko'nikmalarini qo'llay olish.

Bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarida empatiya tayyorgarligini boshqarish muammosini o'rganishda tadqiqot usullari sifatida quyidagi nazariy usullar qo'llanildi: maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalari uchun empatiya tayyorgarligi muammosining shakllanishi va rivojlanishini o'rganish uchun tarixiy va pedagogik tahlil qo'llanildi; nazariy va metodologik tahlil bizga tadqiqotning dastlabki bosqichini shakllantirish imkonini berdi; muammoning kontseptual sohasini tavsiflash va tartibga solish uchun kontseptual va terminologik tahlil qo'llanildi; maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalari uchun empatiya tayyorgarligi tizimini rivojlantirish istiqbollarini asoslash uchun prognozlash va uzoq muddatli rejalashtirish qo'llanildi. Empirik usullar: ta'lim sohasidagi me'yoriy-huquqiy hujjatlar doirasida o'rganilayotgan muammoni tahlil qilish; Mahalliy va xorijiy oliy ta'limdagi samarali pedagogik tajribaning qisqacha mazmuni; talabalar uchun empatiya mashg'ulotlari sifatini baholash uchun tasdiqlovchi tajriba; talabalarda ta'lim jarayoni orqali empatiya mashg'ulotlari modelini amalga oshirishni ta'minlash uchun shakllantiruvchi tajriba; tanlangan pedagogik shartlar to'plamining samaradorligini eksperimental tekshirish; shuningdek, kuzatish, so'rovnomalar, testlar, o'zini o'zi baholash, statistik usullari. Mavjud modellarning xilma-xilligidan biz tadqiqotimiz uchun kompetensiyaga asoslangan modelni tanladik (1-jadval). Muayyan kompetensiyaga kiritilgan empatik ko'nikmalar bir vaqtning o'zida rivojlanmaydi: avval eng oddiy, asosiylari rivojlantiriladi, so'ngra yuqori darajadagi ko'nikmalar bo'lgan ilg'orlari va nihoyat, yakuniy bosqichda ijodiy ko'nikmalar rivojlantiriladi. Kompetensiyaga asoslangan modellarga lavozim tavsiflari, malaka modellari, mutaxassislar uchun kasbiy tayyorgarlik modellari va boshqalar kiradi. Agar biz empatiya kompetensiyasini turli darajadagi kompetensiyalar to'plami sifatida ko'rib chiqsak, uni asosiy, asosiy va maxsus kompetensiyalar to'plami sifatida ifodalashimiz mumkin. Asosiy kompetensiyalar har qanday faoliyat turi uchun juda muhimdir; ular shaxsning zamonaviy jamiyatda ishlash qobiliyatiga tegishli. Asosiy kompetensiyalar kasbiy faoliyatning o'ziga xos xususiyatlarini aks ettiradi. Kompetensiyalar empatik faoliyatning o'ziga xos xususiyatlarini aks ettiradi. Ular ma'lum bir kasbiy sohadagi aniq muammolarni hal qilishga qaratilgan (1-jadval).

1-jadval.

Empatik kompetensiyaning maxsus kompetensiyalari

Bilim (kognitiv komponenti)	Ko'nikmalar (kontentga asoslangan faoliyat) КОМПОНЕНТ)	Shaxsiy xususiyatlar (shaxsiyat komponenti)
• "empatiya" psixologik hodisasi; • "empatiya" tushunchasining pedagogik talqini • pedagogik empatiya shaxsning pedagogik yo'nalishini asoslaydigan va shaxslararo o'zaro ta'sirlarning muvaffaqiyatida yetakchi rol o'ynaydigan tizimni shakllantiruvchi omil sifatida • psixologik fanda pedagogik empatiya va empatiya o'rtasidagi farqlar va o'xshashliklar va boshqalar.	• empatik-idrok qobiliyatlari • empatik-ifodali qobiliyatlar • empatik-refleksiv qobiliyatlar • empatik-kommunikativ qobiliyatlar • empatik-interaktiv qobiliyatlar • empatik-ijodiy qobiliyatlar	Boshqalarni tushuna olish • rahm-shafqat • hamdardlik • rahm-shafqat • ijodkorlik va boshqalar.

Bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarini tayyorlash jarayonida pedagogik empatiyani shakllantirish muhim kasbiy vazifalardan biridir. Kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni tarbiyachilarning nafaqat bilim va ko'nikmalarini, balki ularning ijtimoiy-emosional kompetensiyalarini ham rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu jarayonda pedagogik empatiyani shakllantirish muayyan tamoyillarga asoslanishi zarur.

Pedagogik empatiyani shakllantirishning asosiy tamoyillari

1. Shaxsga yo'naltirilganlik tamoyili. Mazkur tamoyil har bir bo'lajak tarbiyachining individual psixologik xususiyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olishni nazarda tutadi. Pedagogik empatiya shaxsiy tajriba va ichki kechinmalar asosida rivojlanadi, shuning uchun ta'lim jarayoni talabaning shaxsiy faolligini ta'minlashi lozim.

2. Faoliyatga yo'naltirilganlik tamoyili. Kompetensiyaviy yondashuvning muhim jihati bilimlarni amaliy faoliyat orqali o'zlashtirishdir. Pedagogik empatiya roli o'yinlar, pedagogik vaziyatlar, keys-stadilar va amaliy mashg'ulotlar jarayonida samarali shakllanadi.

Xulosa o'rnida, bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarida kompetensiyaviy yondashuv orqali pedagogik empatiyani shakllantirish yuqorida keltirilgan tamoyillarga asoslangan holda amalga oshirilsa, tarbiyachilarning kasbiy va shaxsiy rivojlanishi ta'minlanadi. Bu esa maktabgacha ta'lim jarayonida sog'lom psixologik muhit va samarali pedagogik faoliyatni yuzaga keltiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-maydagi "2022-2026-yillarda Xalq ta'limini rivojlantirish bo'yicha milliy dasturni tasdiqlash to'g'risida"gi PF-134-son farmoni.

2. Гнатышина е.в. Педагогический инструментарий формирования цифровой культуры будущего педагога [Электронный ресурс] // вестн. челяб. гос. пед. ун-та. 2018. № 3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pedagogicheskiy-instrumentariy-formirova-niya-tsifrovoy-kultury-buduschego-pedagoga> (дата обращения: 03.05.2019).

3. Комиссаренко т.и. Эмпатия в структуре профессиональной самореализации будущего учителя // Психолого-педагогическая подготовка будущих учителей: история, методология и технологии: материалы межвуз. конф. (с междунар. участием) / отв. ред. л.в. Попова. м., 2019. С. 143–148.

4. Науменко м.в. особенности эмпатийных тенденций учителей системы дополнительного образования с различным типом этнической идентичности // теоретические и практические (методические) аспекты профессиональной подготовки педагогов: компетентностный подход. ялта, 2018. С. 110–117.